

Utlåtande Rotel II (Dnr KS 2021/330)

Alternativa planförslag i viktiga stadsbyggnadsprojekt

Motion av Peter Wallmark (SD)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Joakim Larsson anför följande.

Ärendet

Peter Wallmark (SD) har väckt en motion i kommunfullmäktige. Han skriver i sin motion att nuvarande modell för planförslag lider av stort demokratiskt underskott då denna utesluter politiskt förtroendevalda, medborgare och närboende från verkligt inflytande och deltagande i planeringen. Motionären framför att det ofta är tjänstemän på stadsbyggnads- respektive exploateringskontoren som tar fram underlag och förutsättningar för projekt och utifrån dessa utformar ett enda förslag som sedan beslutsfattare och berörda ska ta ställning till.

Det framförs att dessa förslag ibland tas fram av tjänstemännen själva, ibland genom medverkan av privata konsulter och i samarbete med byggaktörer. Förslagen är sedan så genomarbetade att när politiker ska fatta beslut om dessa är det i regel för sent och det handlar, enligt motionären, enbart om att kunna säga ja eller nej till föreliggande förslag.

Motionären framför vidare att det i flera projekt inom stadens försorg visats på bristen på möjlighet för politiker att medverka i utformningen. Vid t.ex. arkitekttävlingar medverkar fackfolk i juryn och medborgare har bara att ta ställning för eller emot det vinnande förslaget. Även om planprojekt kan föregås av

tidiga dialoger innebär dagens system, enligt motionären, att allmänheten ändå inte har något inflytande i framtagandet av projekt.

Motionären framför också att det i flera projekt inom stadens försorg visats på bristen på möjlighet för politiker att medverka i utformningen. För att utveckla dialogen med stockholmarna och skapa större delaktighet och förståelse hos dessa föreslår motionären ett antal former för hur olika förslag ska tas fram inom stadsutvecklingsarbeten inom staden, bland annat genom att ta fram flera olika alternativ baserat på olika stadsbyggnadstypologier eller stadsbyggnadsidéer för ett stadsutvecklingsprojekt.

Motionären föreslår att stadsbyggnadskontoret ska ta fram ett antal principiella utformningar för ny bebyggelse i större och viktiga stadsbyggnadsprojekt och presentera dessa för stadsbyggnads- respektive exploateringsnämnderna.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och stadsbyggnadsnämnden.

Stadsledningskontoret anser att motionärens förslag om att hitta standardiserade former för hur stadsbyggandet ska ta sitt uttryck vare sig är realistiskt eller önskvärt.

Stadsbyggnadsnämnden anför att beslutsunderlag formas av sakkompetens genom tjänstepersoner och experter och vill med största respekt framhålla betydelsen av samrådsprocesserna och den möjlighet dessa ger för att bearbeta och ta fram så attraktiva stadsmiljöer som möjligt.

Mina synpunkter

Motionären uttrycker att nuvarande planeringsmodell lider av ett stort demokratiskt underskott genom att utesluta såväl förtroendevalda som medborgare och närboende från inflytande över sitt närområde. Lösningen, enligt motionären, är en standardiserad form för hur stadsbyggandet ska ta sitt uttryck.

Plan- och bygglagen (2010:900) (PBL) har en särställning bland lagar avseende möjligheten för den enskilde att medverka och göra sin röst hörd. Medborgarmedverkan och politisk styrning inom stadsutveckling är en bärande del av 5 kap. PBL, som reglerar hur nya detaljplaner tas fram. Det gör stadsbyggnadsprocessen unikt demokratisk.

Precis som stadsledningskontoret konstaterar är de beslutsunderlag som presenteras för respektive nämnd utformade av experter och tjänstepersoner med hög sakkompetens. Dessa underlag ligger sedan till grund för beslutsfat-

tande i nämnderna och därefter i kommunfullmäktige. Processen med framtagandet av nya detaljplaner är alltså tydligt reglerad.

Det är inte stadsbyggnadsnämnden som ska bygga Stockholm. Nämnden har att ta ställning till de förslag som presenteras och göra de avvägningarna mellan allmänna och enskilda intressen som PBL föreskriver. Vi talar redan idag om för långa, komplexa och dyra stadsbyggnadsprocesser. Att redovisa och pröva lämpligheten av ett så stort antal typförslag på given plats skulle ytterligare öka såväl komplexiteten som kostnaderna.

Jag delar remissinstansernas skepsis angående motionärens förslag. Att hitta standardiserade former för hur stadsbyggandet ska ta sitt uttryck är varken realistiskt eller önskvärt och motionen får därmed anses besvarad.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motionen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 27 oktober 2021

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNA KÖNIG JERLMYR

Joakim Larsson

Hans Altsjö

Reservation anfördes av Peter Wallmark (SD) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att kommunstyrelsen tillstyrker motionen
2. Därutöver vill vi anföra följande:

I svaret framgår att plan- och bygglagen tillgodoser medborgarmedverkan i stadsbyggnadsfrågor samt att en bärande del alltid har varit medborgares involvering i planprocessen. Vidare sägs att Stockholms stad genom sin stadsbyggnadsnämnd värderar det

arv som tidigare stadsbyggande gett och som framtidens stadsbyggande ger möjlighet till och att alla parter inom processen iakttar en ödmjuk inställning till sitt uppdrag. Ändå är det möjligt att riva och förvanska kulturhistoriska byggnader mot allmänhetens intresse och bygga nya hus med en arkitektur som väcker protester. Astoria är ett tidigare exempel, det blåmärkta så kallade Passagenhuset i hörnet Mäster Samuelsgatan/Regeringsgatan, ett annat. Vad det gäller nybyggnation intar Liljeholmskajen och Marieberg i nutid en särställning över en förfulad gestaltning. Ändå påstås det att plan- och bygglagens utformning ger allmänheten möjlighet att bidra till och påverka sin stadsmiljöns utveckling och att medverka under pågående process samt att stadsbyggnandet är unikt demokratiskt. Vi håller inte med.

Remissammanställning

Ärendet

Peter Wallmark (SD) har väckt en motion i kommunfullmäktige. Han skriver i sin motion att nuvarande modell för planförslag lider av stort demokratiskt underskott då denna utesluter politiskt förtroendevalda, medborgare och närboende från verkligt inflytande och deltagande i planeringen. Motionären framför att det ofta är tjänstemän på stadsbyggnads- respektive exploateringskontoren som tar fram underlag och förutsättningar för projekt och utifrån dessa utformar ett enda förslag som sedan beslutsfattare och berörda ska ta ställning till.

Det framförs att dessa förslag ibland tas fram av tjänstemännen själva, ibland genom medverkan av privata konsulter och i samarbete med byggaktörer. Förslagen är sedan så genomarbetade att när politiker ska fatta beslut om dessa är det i regel för sent och det handlar, enligt motionären enbart om att kunna säga ja eller nej till föreliggande förslag.

Motionären framför vidare att det i flera projekt inom stadens försorg visats på bristen på möjlighet för politiker att medverka i utformningen. Vid t.ex. arkitekttävlingar medverkar fackfolk i juryn och medborgare har bara att ta ställning för eller emot det vinnande förslaget. Även om planprojekt kan föregås av tidiga dialoger innebär dagens system, enligt motionären, att allmänheten ändå inte har något inflytande i framtagandet av projekt.

Motionären framför också att det i flera projekt inom stadens försorg visats på bristen på möjlighet för politiker att medverka i utformningen. För att utveckla dialogen med stockholmarna och skapa större delaktighet och förståelse hos dessa föreslår motionären ett antal former för hur olika förslag ska tas fram inom stadsutvecklingsarbeten inom staden, bland annat genom att ta fram flera olika alternativ baserat på olika stadsbyggnadstypologier eller stadsbyggnadsidéer för ett stadsutvecklingsprojekt.

Motionären föreslår att stadsbyggnadskontoret ska ta fram ett antal principiella utformningar för ny bebyggelse i större och viktiga stadsbyggnadsprojekt och presentera dessa för stadsbyggnads- respektive exploateringsnämnderna.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och stadsbyggnadsnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 5 september 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Enligt kommunfullmäktiges budget 2021 ska Stockholm byggas attraktivt, hållbart och tätt och vara en levande och socialt hållbar stad. Alla stadsdelar ska utvecklas med en blandning av bostäder, arbetsplatser, handel, natur, kultur, idrottsytor, skolor och förskolor. Stadsutvecklingen ska ske utifrån kunskap och omsorg om befintliga värden samt med respekt för Stockholms särart.

Vidare anges att staden ska utvecklas i dialog med de boende för ökad attraktivitet och trygghet i hela Stockholm.

Stadsledningskontoret konstaterar att medborgarmedverkan och politisk styrning inom stadsutveckling är en bärande del av plan- och bygglagens 5 kap. som reglerar hur nya detaljplaner tas fram och processen kring detta förfarande.

Stadsledningskontoret konstaterar vidare att beslutsunderlag som presenteras för respektive nämnd alltid utformas av medarbetare med hög sakkompetens genom tjänstepersoner och experter involverade i stadsutvecklingsprocesser.

Dessa underlag ligger sedan till grund för beslutsfattande politiker i nämnder och därefter i kommunfullmäktige. Processen med framtagandet av nya detaljplaner är tydligt reglerat i plan- och bygglagen och inom denna måste många olika kompetenser involveras och sakfrågor beaktas för att detaljplanerna ska vara genomförbara och lagen uppfyllas.

Stadsledningskontoret anser att motionärens förslag om att hitta standardiserade former för hur stadsbyggandet ska ta sitt uttryck vare sig är realistiskt eller önskvärt. De sammanvägda ställningstaganden som tjänstepersonerna gör i sina beslutsunderlag till politiken är alltid sprungna ur respektive plats förutsättningar, behov och möjligheter.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att Motion om alternativa planförslag i viktiga stadsbyggnadsprojekt av Peter Wallmark (SD) besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 16 juni 2021 följande.

Stadsbyggnadsnämnden beslutar att överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av Peter Wallmark (SD), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Jan Valeskog (S), *bilaga 1*.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 24 maj 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsbyggnadskontoret vill först och främst poängtera att medborgarmedverkan och politisk styrning inom stadsutveckling är en bärande del av plan- och bygglagens 5 kap. som reglerar hur nya detaljplaner tas fram och processen kring detta förfarande.

Den första plan- och bygglagen formades utifrån att beslutsfattare såg ett stort behov av medborgarmedverkan och tydlig politisk styrning i en så viktig del av samhällsutveckling i allmänhet, som stadsbyggnadsfrågor är. Sedan den första plan- och bygglagen kom på plats 1987 har den utvecklats i flera olika delar och led. Bärande har alltid varit medborgares involvering i planprocessen.

Stockholms stad har, precis som landets övriga kommuner, genom sin stadsbyggnadsnämnd och i slutändan kommunfullmäktige, ett mycket ansvarsfullt uppdrag att medverka till och besluta om en stadsutveckling som är hållbar i alla delar, som vårdar det arv som tidigare stadsbyggande gett och som framtidens stadsbyggande ger möjlighet till. Detta förutsätter att alla delar av, liksom alla parter inom, processen iakttar en ödmjuk inställning till sitt uppdrag.

I och med plan- och bygglagens utformning, med möjlighet för allmänheten att bidra till och påverka sin stadsmiljöns utveckling, intar plan- och bygglagen en särställning bland lagar så till vida att medverkan under pågående process i få andra fall är så tydliggjord för allmänheten. Det gör lagrummet för stadsbyggandet unikt demokratiskt.

Beslutsunderlag formas, som oftast i beredande processer inom ramen för vårt demokratiska system och samhälle, av sakkompetens genom tjänstepersoner och experter. Dessa underlag ligger sedan till grund för beslutsfattande politiker i nämnder och fullmäktige. Som nämnts ovan är just processen med framtagandet av nya detaljplaner tydligt reglerat i plan- och bygglagen och inom denna måste många olika kompetenser involveras och sakfrågor beaktas för att detaljplanerna ska vara genomförbara och lagen uppfyllas.

Att, som motionären föreslår, hitta standardiserade former för hur stadsbyggandet ska ta sitt uttryck tror inte kontoret är rätt väg. De sammanvägda ställningstaganden som tjänstepersonerna gör i sina beslutsunderlag till politiken är alltid sprungna ur respektive plats förutsättningar, behov och möjligheter.

Vid en första anblick kan stadens uppbyggnad kanske te sig tematisk och standardiserad, men det ligger mycket mer kunskap och arbete än så bakom de val som föreslås och beslut som fattats och som sedan resulterat i den fysiska miljö som Stockholm utgör.

Kontoret vill med största respekt framhålla betydelsen av samrådsprocesserna och den möjlighet dessa ger för att bearbeta och ta fram så attraktiva och hållbara stadsmiljöer som möjligt. Det arbetet låter sig inte göras inom ramen för förutbestämda stadsbyggnadsformer.

I sammanhanget kan också nämnas översiktsplanen och byggnadsordningen, som beskriver stadens stadslandskap och olika stadsbyggnadskaraktärer, samt arkitekturpolicy med dess metod som utgår från stadens byggstenar i olika skalor samt dess verktyg för att hantera skala, tid, plats, form och funktion

Det är viktigt att poängtera att underlag bereds och beslut fattas också i strid mot det som under planprocessen kan te sig som den allmänna viljan uttryckt i en opposition mot planförslaget. Att bygga vår gemensamma framtida stad kommer troligen aldrig kunna göras inom ramen för en hundra procentig acceptans hos alla stockholmare. Det viktigaste är att vara tydlig med den vision som ska forma stadens framtida uttryck och nyttjande och att stockholmarna är medvetna om denna.

Att därefter, inom ramen för visionen, ha mod att fatta beslut som idag kan vara svåra men som i framtiden bygger vidare på den stolta stadsbyggnadshistoria som Stockholm har och som fortsätter göra den till en av världens vackraste städer är väsentligt och bärande för systemet så som det idag är format

Kontoret anser mot bakgrund av ovanstående att motionens förslag bör avstyrkas.

Kontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden beslutar att godkänna kontorets utlåtande och överlämna det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservationer m.m.

Stadsbyggnadsnämnden

Reservation anfördes av Peter Wallmark (SD) enligt följande.

Peter Wallmark (SD) föreslår att stadsbyggnadsnämnden beslutar att bifalla motionen samt att därutöver anføra följande:

De argument som framförs mot att fördjupa demokratin och ge medborgare och politiska företrädare mer än enbart ett enda förslag till ny bebyggelse att ta ställning till, framstår som vaga. I tjänsteskrivelsen framgår inte på något sätt om motionen i fråga avses att leda till någon aktivitet. Det vore positivt om kontoret besvarande en motion med förslag till åtgärder genom att bifalla eller avslå motionens sakinnehåll.

Särskilt uttalande gjordes av Jan Valeskog (S) enligt följande.

Det är precis som kontoret redovisar i ärendet av stor vikt att staden har en professionell förvaltning med kompetenta tjänstemän som tar fram bra underlag som politikerna välinformerade kan ta ställning till. Lika viktigt är att dialogen och samrådet med berörda intressenter, närboende och andra fungerar väl i processen. Samrådsförfarandet utvecklades betydligt under förra mandatperioden och det är mycket viktigt för staden att både kunna föra en dialog med berörda liksom för beslutsfattarna att kunna ta del av ändringsförslag och andra synpunkter. Även många viktiga policydokument har tagits fram under åren vilket utgör viktiga fundament i stadsbyggnadsprocessen.

De flesta partier ser medvetet till att politikerna i olika nämnder utgörs av ”lekmän” som är ambitiösa, är välinformerade och har ”allmänhetens perspektiv” inför besluten. Det är en viktig princip att politikerna inte har egenintressen eller har en yrkesroll som styr beslut och agerande. Det gäller oavsett politisk nämnd.

Sverigedemokraterna agerar dock i strid mot detta förhållningssätt. SD har övergått från att ha haft lekmän i stadsbyggnadsnämnden som skrev ett fåtal, mycket kortfattade och ofta svårbegripliga texter, till att anlita en arkitekt som har fått fria händer.

En arkitektkonsult har alltså rekryterats av SD som politiker i nämnden som dessutom kvarstår som intressent i en konsultbyrå. Denna arkitekt och SD-ledamot i nämnden presterar uppenbarligen långa texter, färdiga projektupplägg/skisser och även väl-skrivna texter. Det sistnämnda är förstås positivt men det är uppseendeväckande och i sak oacceptabelt att en yrkesverksam arkitekt helt kan styra ett partis stadsbyggnads-politik och i väldigt många fall tydligt driver den egna arkitektbyråns intressen

Trots denna rekrytering deltar inte Sverigedemokraterna märkbart i kommunfullmäktiges stadsbyggnadsdebatter, inte ens när Byggnadsordningen var uppe till beslut hade SD några inlägg trots att ”konsultbyrån” presterade ett femtontal sidor som reser-

vation i frågan. Skulle alla partier arbeta på detta sätt med branschaktiva i förarsätet i nämnderna, skulle befogade farhågor om korrupktion i politiken med fog kunna uppmärksammas.